

УДК 338.48:640.41

С.О.Гуткевич, д.е.н.,

Державна Академія керівних кадрів культури і мистецтв,
м. Київ,

Л.А.Дяченко,

Львівська філія Європейського університету
м. Львів

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Негативний вплив кризи відчули багато підприємств та господарств України. Не оминула криза і готельне господарство Львівщини. Покращити позитивний економічний ефект їхньої діяльності та розвитку можна не лише за рахунок технічних економічних ефектів, а й за рахунок технологічних. До таких технологічних ефектів відносяться позитивні економічні результати від впровадження в діяльність та організаційно-економічний розвиток неекономічних факторів.

Негативное влияние кризиса ощутили многие предприниматели и хозяйства Украины. Не обошёл кризис и отельное хозяйство Львовщины. Увеличить положительный экономический эффект их деятельности и развития можно не только за счёт технических или экономических эффектов, а и за счёт технологических. К таким технологическим эффектам относятся положительные результаты от внедрения в деятельность и организационно-экономическое развитие неэкономических факторов.

A lot of entrepreneurs and industries of Ukraine have felt negative influence of the crisis. The crisis didn't omit the hotel industry in Lviv. It is possible to increase positive economic effects of their activity and development not only due to technical and economic effects but also due to technological ones. Positive economic results of introduction into activity and organizing and economic development of uneconomic factors belong to there technological effects.

Ключові слова: соціально-економічні відносини; організаційно-економічні відносини; техніко-економічні відносини; економічний розвиток; аналіз факторний; дохід підприємства; ефект економічний.

Ефективний організаційно-економічний розвиток готельного господарства визначає низка факторів.

Керівникам підприємств готельного господарства варто більше уваги приділити неекономічним факторам, які значною мірою визначатимуть їх позитивний економічний ефект і розвиток.

У наукових дослідженнях таких вчених, як Л.П.Дядечко [1], В.В.Кулішова [2], В.Ф.Кифяк [3], Л.Г.Мельник [5], Л.І.Нечаюк, Н.О.Нечаюк [6], Г.Б.Мунін, З.І.Тимошенко, Ю.І.Палеха, М.Д.Стамболов [4], В.П.Дишлевий [8], Ю.Рудяк, В.Кузнєцов, А.Клименко, Я.Клиженко [7], І.М.Школа, Т.М.Ореховська, І.Д.Козменко, І.Р.Лошенюк, Р.В.Кравчук [9] та інших авторів багато уваги приділено питанню ефективного економічного розвитку підприємств, в т.ч. готельного господарства. Але затяжна економічна криза, яка все ще спостерігається в Україні, вимагає пошуку та використання оновленого підходу до оцінки тих чи інших факторів, які визначають позитивний економічний ефект діяльності підприємств та дають можливість його покращити. Таким оновленим підходом для покращення економічного

ефекту та організаційно-економічного розвитку підприємств є необхідність керівників готельного господарства більше уваги приділяти неекономічним факторам впливу.

Мета дослідження полягає у дослідженні сутності економічних відносин та економічного розвитку підприємств, а також факторів впливу на них. Узагальненні тенденцій, які характеризують організаційно-економічний розвиток готельного господарства Львівщини. Виокремленні технологічних ефектів з групи неекономічних ефектів, які могли б сприяти покращенню організаційно-економічного розвитку цих підприємств.

Проблема ефективного організаційно-економічного розвитку підприємств готельного господарства стоїть сьогодні надзвичайно гостро. Перешкодами є різні фактори негативного впливу: низький рівень сервісу, необґрунтовано високі ціни на деякі готельні послуги; низька поінформованість споживачів про асортимент послуг готелів; низький рівень якості послуг в інфраструктурних об'єктах підприємств-суміжників; різке коливання національної валюти та інші.

Зазвичай зусилля підприємців зі сфери готельного господарства були спрямовані на покращення економічних показників, наприклад:

- ✓ дохід від реалізації послуг;
- ✓ отриманий прибуток та сума витрат;
- ✓ собівартість та ціна послуг;
- ✓ рентабельність діяльності готелю;
- ✓ рентабельність використовуваних ресурсів;
- ✓ рентабельність основних фондів;
- ✓ рентабельність оборотних активів;
- ✓ рентабельність капіталу та інші.

Але змінився час. Загострення конкуренції у цій галузі, цікавість світових готельних брендів (Opera Hotel, St. Sofia Hyatt Regency, Hilton; Radisson SAS, Hyatt; Inter Continental; Hilton; Rezidor Hotel Group, Rixos та інші) до розширення свого бізнесу на теренах України та інші фактори впливу дали поштовх до змін. Ці зміни вимагають сьогодні уваги зі сторони керівників підприємств готельного господарства не лише до економічних показників, а й до неекономічних факторів, які визначають значною мірою економічний ефект господарської діяльності підприємств.

Аналізуючи економічні відносини в діяльності підприємств, варто зауважити, що вони формуються внаслідок взаємодії трьох відносно самостійних систем: техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин.

Наведемо визначення, подані економічною енциклопедією. Соціально-економічні відносини – виробничі відносини або відносини економічної власності, які виникають між суб'єктами (окремими індивідами, промисловими торговими компаніями, фінансово-кредитними інститутами,

державою тощо) в процесі привласнення робочої сили, засобів виробництва, інтелектуальної власності, послуг та інших об'єктів власності в усіх сферах суспільного відтворення. Їх теоретичним вираженням є такі категорії, як гроші, ціна, заробітна плата, прибуток тощо.

Організаційно-економічні відносини виникають між менеджерами різних ланок і найманими працівниками, в процесі маркетингової діяльності та ін.

Техніко-економічні відносини є речовою формою розвитку системи продуктивних сил, організаційно-економічні – організаційною, а соціально-економічні – суспільною» [10, с.472].

Саме така сукупність економічних відносин визначає економічний розвиток підприємств. "Економічний розвиток – процес функціонування та еволюції економічної системи в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів" [10, с.468].

Економічний розвиток підприємств готельного господарства Львівщини характеризується постійною зміною ринкової та виробничої кон'юнктури, але окрім цих змін, на їх економічний розвиток здійснює вплив туристична інфраструктура загалом.

«Готельне господарство – сукупність готелів усіх типів, що використовуються для прийому й обслуговування гостей» [11, с.96].

«Туристична інфраструктура – це сукупність штучно створених рекреаційних закладів (санаторії, бази відпочинку, готелі, ресторани та ін.) та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного інвестування (автомобільні та залізничні дороги (шляхи), пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи тощо)» [9, с.166]. Існує багато позитивних та негативних факторів впливу на ринкову та виробничу кон'юнктуру економічного розвитку підприємства готельного господарства. Ці фактори впливу є предметом факторного аналізу.

«Аналіз факторний – вид комплексного аналізу господарської діяльності, з допомогою якого з'ясовують, класифікують фактори, які впливають на певні явища, процеси. Мета аналізу факторного – з'ясувати, який із факторів (їх сукупність) справляє визначальний вплив на встановлені процеси, явища тощо» [10, с.44].

Для прикладу наведемо фактор кількості готелів та інших закладів для тимчасового проживання по місту м. Львову та Львівській області.

Аналізуючи дані, які свідчать про наявність готелів та інших закладів для тимчасового проживання у Львівській області, у місті Львові можна стверджувати про існування тенденції зростання кількості вводу нових об'єктів у 2007 році у порівнянні до 2006 року. Очевидно, така тенденція позитивно вплине на зменшення рівня безробіття населення, на зняття соціальної напруги в окремо взятому регіоні Львівщини, на їх економічну ситуацію, на збільшення платежів до місцевих бюджетів тощо. Варто зазначити, що лідерство серед міст Львівської області із зростання кількості

вводу в дію нових готелів та інших закладів для тимчасового проживання у 2007 році належить місту Трускавець, а серед районів Львівщини – Яворівському, Мостиському, Пустомитівському та Сколівському районам.

Таблиця 1

Кількість готелів та інших закладів для тимчасового проживання введених в дію, по Львівській області (2004-2007 рр.) [12, с.76]

№ п/п		2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. у відсотках до 2006р.
1	Всього	82	100	110	128	+16,36%
2	м.Львів	23	27	29	34	+17,24%
3	м.Трускавець	5	8	9	15	+66,67%
4	Мостиський р-н	4	4	4	5	+25%
5	Пустомитівський р-н	6	7	9	10	+11,1%
6	Сколівський р-н	11	19	21	22	+4,76%
7	Яворівський р-н	4	4	4	6	+50%
8	Інші міста і райони Львівської обл.	29	31	34	36	+5,88%

Аналізуючи місце Львівщини в Україні за кількістю готелів та інших закладів для тимчасового проживання у 2004-2007 роках, варто відзначити позитивну тенденцію, а саме: 2004-2005 рр. – 3 місце, 2006 р. – 2, 2007 р. – 1 [12, с.118].

Кількість структурних підрозділів сфери сервісу (на прикладі автостоянок) готельних та інших закладів тимчасового проживання у 2004-2007 роках зростає лише у місті Трускавець, що становить аналогічно 1, 2, 1 і 3 одиниці [12, с.86]. В цілому ж по Львівській області цей показник склав 21, 23, 30 і 28 одиниць відповідно [12, с.86], а по місту Львову – 7, 7, 15 і 9 одиниць [12, с.86]. У порівнянні до 2006 року у 2007 році зазначена вище кількість автостоянок зменшилась на 6,67% по Львівській області і на 40% – по місту Львову [12, с.86]. За багатьма показниками спостерігається стійка тенденція до зростання частки Львівщини в Україні у 2004-2007 роках. Зокрема, це стосується кількості готелів для тимчасового проживання – відповідно 6,9%, 8,1%, 8,7%, 9,0% загального обсягу по Україні та кількості приїжджих, які обслуговувались, – відповідно 5,6%, 6,0%, 6,6%, 6,9% загального обсягу по Україні [12, с.118].

Фактором впливу на кількість готелів та інших закладів для тимчасового проживання по м. Львову та Львівській області є також фактор величини туристичних потоків.

Зокрема, досліджуючи величину туристичних потоків у Львівській області, варто зазначити їх позитивні тенденції, що відображено в таблиці 2.

Зіставивши дані щодо іноземних туристів, яких обслуговували у 2007 р., з даними за 2005 рік по Львівській області, отримуємо результат – їх кількість зменшилась на 15,62%. Проте якщо порівняти 2007 рік (9478 осіб) з 2006 роком (8427 осіб), то спостерігається тенденція до зростання [12, с.26].

Таблиця 2

Туристичні потоки (Львівська область, 2005-2007 рр.) [12, с.26]

	Одиниця виміру (осіб)	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2007р. у відсотках до 2005р.
Кількість туристів, яких обслуговували у тому числі:	осіб	90756	93553	117242	+29,18%
іноземні туристи	осіб	11233	8427	9478	-15,62%
громадяни України, які виїжджали за кордон	осіб	35068	40717	58250	+66,1%
внутрішні туристи	осіб	444455	44409	49514	+11,38%

За показником кількості приїжджих, яких обслуговували, серед областей України у 2004-2005 роках Львівщина займала п'яте місце за цим показником, у 2006 році – четверте, а у 2007 році – третє місце [12, с.118]. Зокрема за показником кількості іноземців з них Львівщина в Україні займала такі місця:

- ✓ 2004 рік – четверте місце;
- ✓ 2005 рік – третє місце;
- ✓ 2006 рік – четверте місце;
- ✓ 2007 рік – третє місце [12, с.118].

Наступним фактором аналізу є дохід підприємства. "Дохід підприємства – приріст суми грошей над їх витратами на спожиті в процесі виробництва засоби, який отримує підприємство від реалізації новоствореної вартості" [10, с.364]. Вибірковий аналіз доходів готельних закладів від надання послуг із проживання приїжджих відображено в табл. 3.

Таблиця 3

Доходи готельних закладів від надання послуг із проживання приїжджих [12, с.95]

тис. грн.

№ п/п		2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. у відсотках до 2006р.
1	Всього	42890,3	62869,8	84419,2	143747,2	+70,28%
2	м.Львів	33935,7	45339,1	53056,7	83878,8	+58,09%
3	м.Стрий	202,6	743,5	1080,1	1018,0	-5,74%
4	м.Трускавець	1400,1	7185,1	16292,0	39803,6	+144,31%
5	Перемишлянський р-н	697,7	836,3	984,7	1321,0	+34,15%
6	Пустомитівський р-н	1090,5	1490,0	2824,5	5240,8	+85,5%
7	Сколівський р-н	2208,4	3582,9	5683,5	5500,3	-2,22%
8	Інші міста і райони Львівської обл.	3355,3	3692,9	4497,7	6984,7	+55,29%

Аналізуючи вибірково доходи готельних закладів від надання послуг із проживання приїжджих зазначимо, що у досліджуваний період на Львівщині

ця тенденція є позитивною. Ріст доходів склав 70, 25% у 2007 році у порівнянні з 2006 роком, що в сумі становило 143747,2 тис. грн. та 84419,2 тис. грн. відповідно [12, с.95].

Потрібно зауважити, що серед інших факторів, які впливають на діяльність підприємств готельного господарства, є такі: маркетинг (комплексне вивчення ринку); організаційна структура готелю; розробка готельних продуктів; матеріально-технічне забезпечення діяльності готелю; технологічні процеси обслуговування в готелях; персонал та підвищення його кваліфікації; надання готельних продуктів; контроль якості наданих послуг; стан готельного фонду та його інфраструктури; технічна допомога в обслуговуванні готелю; імідж готелю тощо.

Всі ці фактори потребують детального аналізу керівників підприємств готельного господарства для забезпечення позитивного економічного ефекту їх діяльності.

“Ефект економічний – кількісна та якісна характеристика впливу елементів економічної системи на результативність її функціонування. На відміну від технічного, технологічного та інших неекономічних ефектів, ефект економічний існує переважно у грошовій формі і є грошовим доходом. Тому в певному значенні поняття “економічний ефект” і “грошовий дохід” є тотожні” [10, с.506].

Беручи до уваги зміст понять “економічний розвиток” та “ефект економічний”, можна виокремити ті технологічні ефекти з групи неекономічних ефектів, які сприяли б організаційно-економічному розвитку підприємства та їх інтенсивному зростанню.

“Інтенсивний ріст – засіб збільшення обсягу виробництва, що ґрунтується на якісних чинниках економічного росту” [2, с.14].

Варто зауважити, що специфіка діяльності підприємств готельного господарства, на нашу думку, потребує пильної уваги їхніх керівників до неекономічних факторів. Наприклад, до таких:

- ✓ справжня причина того, чим саме незадоволені клієнти у даному готелі і яка їх кількість за певний період часу;
- ✓ прихильність клієнтів готелю до даної торгової марки і їх ставлення до неї;
- ✓ поінформованість клієнтів готелю щодо даної торгової марки;
- ✓ частка відмов конкретного (конкретних) клієнта (клієнтів) щодо пропозиції скористатись послугами даного готелю (готелів) за певний період часу;
- ✓ ведення реєстру причин відмов (скарг) клієнтів у даному готелі і яка їх кількість за певний період часу;
- ✓ здійснення готелями диференціації послуг (розробка нових послуг, які виділені з пропозицій конкурентів);
- ✓ надання супутніх послуг, що збільшують вартість основної послуги,

даним готелем (готелями);

- ✓ максимальне задоволення очікувань клієнтів у даному готелі (готелях);
- ✓ чи робить готель (готелі) все можливе, аби перевершити очікування клієнтів;
- ✓ існування в готелі (готелях) системи контролю за наданням якості послуг;
- ✓ якість послуг у даному готелі у порівнянні з готелем конкурента (конкурентів);
- ✓ задоволення персоналу готелю умовами праці та власним матеріальним стимулюванням;
- ✓ кількість нових клієнтів, які скористаються послугами готелю;
- ✓ кількість клієнтів, які скористаються послугами готелю повторно;
- ✓ кількість втрачених клієнтів готелю за певний період часу тощо.

Варто зауважити, що одним з вагомих неекономічних факторів впливу на діяльність та розвиток підприємства готельного господарства є сила їхнього бренду.

“Бренд – це послідовний набір функціональних, емоційних обіцянок цільовому споживачеві” [8, с.158]. Змістом готельного брендингу є процес додавання вартості до готельних продуктів, які пропонуються споживачам.

Перебуваючи у тісному взаємозв’язку та взаємозалежності, усі фактори впливу на діяльність та розвиток підприємств готельного господарства є важливими.

Окрім вищезазначених факторів впливу на економічний розвиток підприємств готельного господарства здійснюють ще вплив фактори місії та мети діяльності цих підприємств.

Слід підкреслити також значущість інших внутрішніх неекономічних факторів, які здійснюють вплив на економічний розвиток підприємств готельного господарства, а саме: технологія, працівники, методи роботи, стиль управління тощо” [3, с.178].

Враховуючи вплив економічних суперечностей потреб та інтересів у процесі економічного розвитку підприємств та споживачів, вплив економічної кризи в Україні на їхню діяльність, керівникам підприємств готельного господарства варто більше уваги приділити аналізу неекономічних факторів. Саме вони значною мірою визначають економічний ефект діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2007. – 224с.
2. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: навчальний посібник. – К.: Нікацентр, Ельга, 2004. – 216с.
3. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 312с.
4. Мунін Г.Б., Тимошенко З.І., Палеха Ю.І., Стамболов М.Д. Організація обслуговування у малих готелях. – К.: Вид-во Європ. ун-ту. 2007. – 522с.
5. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: Підручник. – Суми: ВТД “Університетська книга”,

2004. – 648с.

6. Нечаюк Л.І., Нечаюк Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: Навч. посібн. – К.: ЦУЛ, 2006. – 348с.

7. Рудяк Ю., Кузнецов В., Клименко А., Клиженко Я. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. – Фактор, 2007. – 272 с.

8. Тимошенко З.І., Мунін Г.Б., Дишлевий В.П. Маркетинг готельно-ресторанного бізнесу. – К.: Вид-во Європ. ун-ту. 2007. – 246с.

9. Школа І.М., Ореховська Т.М., Козменко І.Д., Лошенко І.Р., Кравчук Р.В. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник / За ред. проф. І.М. Школи. – Чернівці: ЧЕТІ КНТЕУ, 2003. – 662 с.

10. Економічна енциклопедія: У трьох томах. – Т.1 / Редколегія.: ... С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 864с.

11. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Автори укладачі: В.А.Смолій, В.К.Федорченко, В.І.Цибух. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 372с.

12. Статистичний збірник. Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Львівській обл. – 130с.

УДК 338.46 : 379.851

Л.А.Савранчук, к.г.н.,

Н.І.Коновалова, к.г.н., **Л.О.Жулова**,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,

м. Чернівці

ДО ПИТАННЯ ПРО АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ПЛАЙ» ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено проведення аналізу основних показників діяльності підприємства, а також достатньо чітко визначені джерела підвищення ефективності господарювання.

В статье освещено проведение анализа основных показателей деятельности предприятия, а также достаточно четко определены источники повышения эффективности хозяйствования.

The article highlights the results of the analysis of the enterprise activity major parameters and clearly indicates sources for the economy efficiency increase.

Ключові слова: туристичне підприємство; аналіз ефективності господарювання; сучасні методи менеджменту; адаптація теоретичних розробок.

Туризм нині є провідним напрямком розвитку вітчизняної культури та економіки. Спрямування державної політики на стимулювання туристичної сфери надає туристичним підприємствам, незалежно від форми власності, сприятливі можливості щодо підвищення ефективності господарювання, розширення ринкової пропозиції з урахуванням потреб внутрішнього та іноземного туризму. Тому практичне використання суб'єктами туризму сучасних методів менеджменту набуває особливої актуальності.

В Україні ще не існує напрацьованого й ефективного менеджменту на підприємствах туристичної галузі, оскільки туризм є досить молодою галуззю економіки. Специфіка підприємств туризму, особливості надання туристичних послуг потребують адаптації теоретичних та практичних робок до потреб галузі.

Метою статті є шляхи удосконалення системи управління підприємством